

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 4

Issue 2

Különszám

Gödöllő
2008

A MAGYAR SZÜRKE SZARVASMARHA ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPE

Gombkötő Nóra, Kettinger Anita, Salamon Ildikó

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság-és Élelmiszertudományi Kar, Gazdaságtudományi Intézet
9200 Mosonmagyaróvár, Vár 2.

gombkoto@mtk.nyme.hu

Összefoglalás

Napjainkra az ökológiai gazdálkodás a világ szinte minden táján megjelent, egyes országokban (pl. Ausztrália, Argentína, Olaszország) jelentős területen. A mezőgazdaságban újszerű megközelítést és életmódot igényel ez a típusú gazdálkodás, melyben az állattenyésztés igen fontos szerepet játszik. Az állatok termékeikkel és életfeltételeikkel teremtik meg az ökológiai gazdálkodás alapját. Az állattartás *ökogazdálkodásban* betöltött jelentős szerepét bizonyítja, hogy 2006-ban az említett gazdálkodási módra átállt területek fele, az átállás alatti területek 63%-a a rét, legelő művelési ágakba tartozott. Mivel az ökológiai állattartás szerepét leginkább a legelőn tudja betölteni, ezért a kérődző állatfajoknak, elsősorban a szarvasmarhának van kitüntetett szerepe ennél a gazdálkodási módnál. Az *ökológiai állattartás* megvalósítására leginkább a hagyományos magyar szarvasmarhafajták alkalmasak, hiszen ezek a fajták jól alkalmazkodtak a kevésbé intenzív tartási módokhoz. A *magyar szürke szarvasmarha* számos olyan tulajdonsággal bír, amely nemcsak feltétele az extenzív állattartásnak, hanem jelentős előnyre is szert tehet a többi fajtaival szemben. Ellenállóképessége miatt egész éven át szabadon tartható, ezen kívül kiváló a legelőképessége, könnyű a borjazása és jó borjúnevelő. Bár létszámuk a hatvanas évek elején érte el a mélypontot – ekkor mindössze 200 tehén és 6 bika egyed volt három állami gazdaság birtokában – az utóbbi időben évről-évre jelentősen növekedett. Egyre több állattartó gazdálkodó kezdett foglalkozni magyar szürke szarvasmarhával. Tenyésztése elsősorban hústermelésre irányul, de az utóbbi időben előtérbe kerültek a szarvra vonatkozó szelekciók. Az egyszerűbb tartási körülményeken kívül számolni lehet ezen állatok kultúrtörténeti értékével, továbbá idegenforgalmi jelentőségével is. Egyes tendenciák szerint a fajta gazdasági jelentősége növekedni fog az ökogazdálkodásra való alkalmassága miatt (Szalay és mtsai, 2003). Természetes takarmányokkal etetik, vegyszermentesen és szigorúan előírt állategészségügyi szabályok szerint, hagyományos technológiával tartják az állatokat, amely megfelelő alapot nyújt a minőségi biohús-előállításnak.

Kulcsszavak: magyar szürke, ökológiai állattartás, biohús-termelés

The role of Hungarian Grey cattle in organic farming

Abstract

In our days organic farming has appeared almost far and wide, with significant areas in each country. This farming type demands a modern approach and lifestyle in agriculture, in which animal husbandry plays a very important role. The basis of organic farming is made by the products and the essential conditions of the animals. The considerable role of the *livestock production in organic farming* is proved by the fact that in 2006 half of the areas switched to the mentioned farming method and 63 percentage of the areas under conversion were meadow and pasture land. Since the *organic livestock production* can play its role mainly on the pasture, therefore the ruminant species, primary the horned cattle, has an honoured role at this farming method. Mainly the traditional Hungarian bovine is suitable for accomplishing the organic livestock production, since this specie was well adapted to the less intensive keeping method. The *Hungarian grey horned cattle* have a number of characteristics, which are not only the preconditions of the extensive livestock production, but on the other hand they could be obtained as a major benefit opposite other varieties. Because of its resistance, it can be kept all the year round extensively.

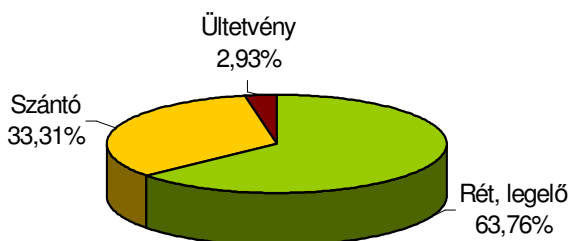
Besides distinguishing its pasture ability, the calving is easy and the upbringing of the calves is good. Although their number reached the nadir at the beginning of the sixties, it was lately growing significantly year by year. More and more animal keepers started dealing with Hungarian grey horned cattle.

Its breeding is primary aimed for meat production, but the selections concerning the horn have got into the forefront lately, too. It is possible to calculate on the cultural historical value of these animals and their significance in tourism apart from the plainer management technologies. The economic significance of the species will be growing according to some tendencies. Since the animals are fed with natural pasture, are kept non-chemically and with strict veterinary measures, which provide a good basis for a high quality organic-meat production.

Keywords: Hungarian Grey cattle breed, organic livestock production, organic-meat production

Az ökológiai gazdálkodás jelentősége

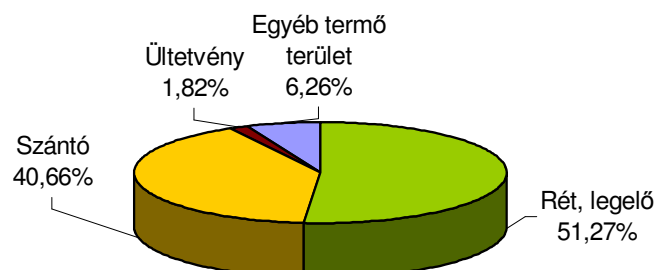
Az utóbbi években az *ökológiai gazdálkodás* népszerűsége növekedett, a világ szinte minden táján megjelent. Vannak olyan országok (pl.: Ausztrália, Argentína, Olaszország, USA) ahol jelentős területeket állítottak át erre a gazdálkodási módra. Az ökológiai gazdálkodás újszerű megközelítést igényel a mezőgazdálkodásban, melyben az állattenyésztés igen fontos szerepet játszik, hiszen az állat életfeltételeivel, termékeivel fontos igénnyel lép fel az ökogazdálkodásban, másrészt számos területen ad is alapokat az ökogazdálkodáshoz (legelés, talajerő utánpótlás, élőhely gondozás stb. (Radics, 2001).

1. ábra: Az átállási területek hasznosítás szerinti összetétele 2006-ban

Figure 1. Division of agricultural areas in transition of organic and conventional farming by utilization in 2006

Forrás: Biokontroll Hungária Kht., 2006

2. ábra: Az átállt területek hasznosítás szerinti összetétele 2006-ban

Figure 2. Division of agricultural areas of organic farming by utilization in 2006

Forrás: Biokontroll Hungária Kht., 2006

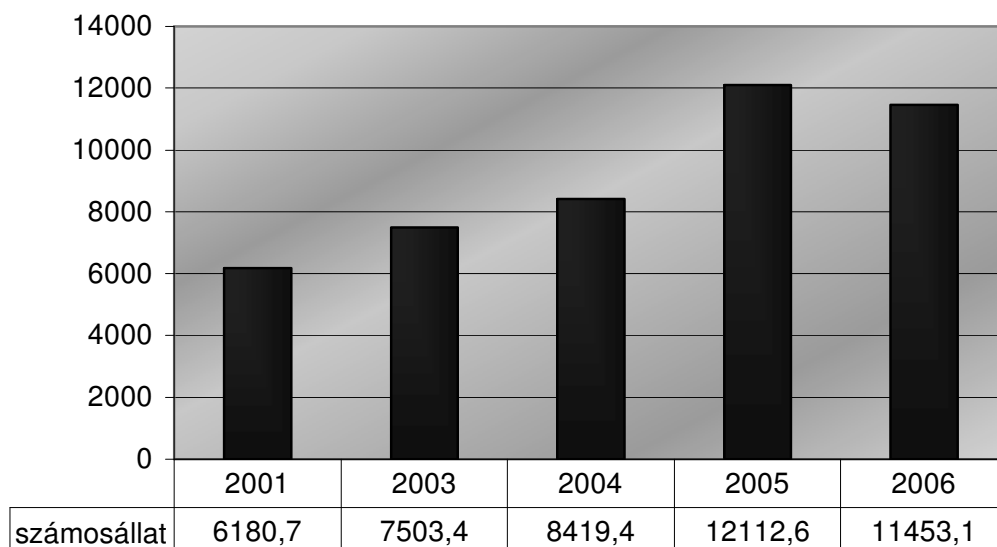

Az állattartás öko-gazdálkodásban betöltött jelentős szerepét bizonyítja, hogy 2006-ban az említett gazdálkodási módra átállt területek fele, az átállás alatti területek 63%-a a rét, legelő művelési ágakba tartozott, melynek százalékos megoszlását az 1-2. ábra mutatja.

Szarvasmarha-tenyésztés az ökológiai állattartásban

Az öko-gazdálkodás alapú állattenyésztésben a szarvasmarha-tenyésztés nélkülözhetetlen. Fontos ez az ágazat a termék-előállítás, a legeltetés megvalósítása és a talajerő utánpótlása szempontjából. Ugyanakkor a legnagyobb igénnyel lép fel e faj a tartás (terület), az élőmunka (tejtermelés) iránt is. Ezért a megvalósítónak (gazdálkodónak) itt kell valamennyi feltétellel (tőke, piac, motiváció) a legerősebben rendelkeznie. Csak így tudja megvalósítani. Ez az ágazat igényli a támogatást, a gazdasági irányítás figyelmét, ugyanakkor a legnagyobb eredményt adhatja mind termékeiben, mind a bevételeiben (Radics, 2001).

Az öko-termékek iránti kereslet növekedése ill. a jelentős uniós és kiegészítő állami támogatások következtében az utóbbi években egyre népszerűbbé vált az ökológiai gazdálkodás a szarvasmarhatartó gazdaságok körében, és növekszik azon egyedek száma, melyeket szabadon, legeltetve tartanak. Az ökológiai gazdálkodásban tartott szarvasmarha számosállat növekedését szemlélteti a 3. ábra.

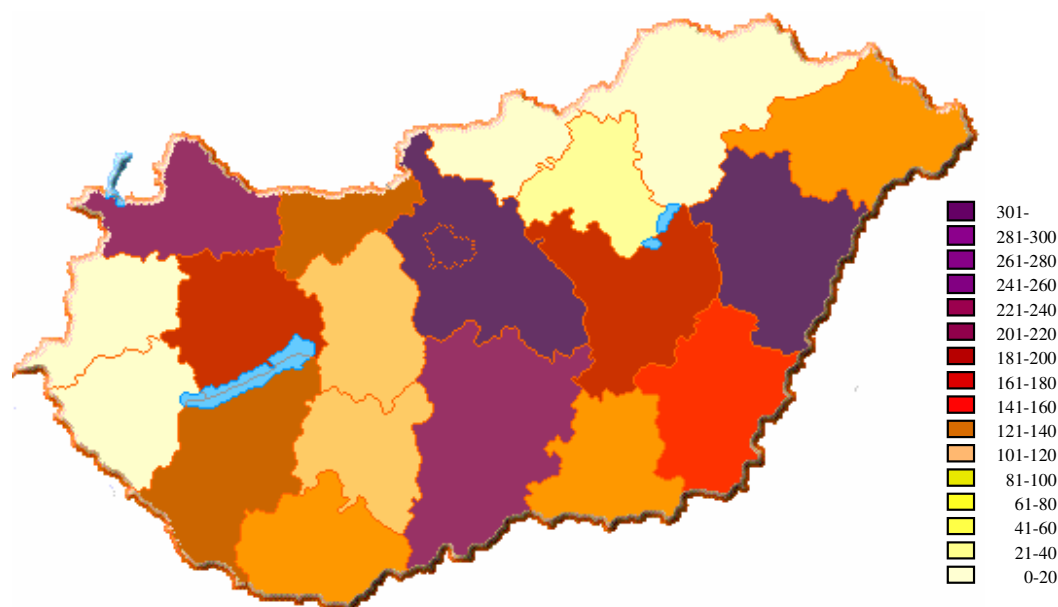
3. ábra: Ökológiai szarvasmarhatartó gazdaságok számosállat változása

Figure 3. Change of animal unit of horned cattle holder organic farms

Forrás: Biokontroll Hungária Kht., 2006

A magyar szürke szarvasmarha szerepe

Az ökológiai állattartásban alkalmazott fajta megválasztásánál célszerű figyelembe venni a helyi földrajzi, környezeti adottságokat (Vajnáiné és mtsai, 2003). Magyarország földrajzi viszonyaihoz a magyar szürke szarvasmarha az évszázadok során kitűnően alkalmazkodott, ezért szinte az egész ország területén kiválóan legeltethető. Ennek ellenére jelentős eltérések mutatkoznak az egyes térségek szürkemarha állományában. A magyar szürke tehenek létszámának megyék közötti eloszlását illusztrálja a 4. ábra.

4. ábra: A magyar szürke tehenek létszámának országos eloszlása

Figure 4. Distribution of number of Hungarian grey cows in Hungary

Forrás: Kovács és mtsai, 2003

Az ökológiai állattartás egyik legfontosabb kritériuma a minél hosszabb ideig történő éven belüli legeltetés. Alapelv, hogy az állatok táplálóanyag-szükségletének lehető legnagyobb részét a legelőről biztosítsuk. Ez nem csak gazdasági, pénzügyi szempontból kedvező, hanem természetvédelmi funkciókat is ellát. A rétek, legelők ökológiai egyensúlyát az ott képződő szerves anyagot elfogyasztó, ugyanakkor ürülékével talajerő-visszapótlást végző állatok szolgálják (Stefler, 2002). A magyar szürke szarvasmarha olyan génekkel, tulajdonságokkal rendelkezik, melyek kiválóan alkalmassá teszik a majd egész éven át tartó legeltetésre. Általában április 15. és november 25. között tartózkodik a legelőn, de a legeltetési napok számát időjárástól függően növelni lehet. Mivel a nyári legelőn nem adunk sem szárazanyag, sem abrakkiegészítést, jelentős takarmányköltségeket takaríthatunk meg (Tőzsér és Gera, 2003).

A szürke marha kiváló legelőkésszeggel rendelkezik, primitív fajta lévén szívóssága és igénytelensége miatt jól tud alkalmazkodni bizonyos környezeti feltételekhez, így a kevésbé jó minőségű legelőket is hasznosítani tudja (Bodó és mtsai, 2002). Magyarország gyepterületének 60%-a a gyenge minőségű kategóriába tartozik, ezeken a területeken csak ettől a fajtától várható megfelelő mennyiségű és minőségű produktum. A száraz, kiszült legelőkön is jó kondícióban vannak és a téli takarmány mennyiségével és minőségével szemben is igénytelenek. Az átmeneti kondícióvesztésüket jól bírják és a jobb tápanyagellátást biztosító időszakban gyorsan feljavulnak. A fajta további előnyre tehet szert az ökológiai gazdálkodásban kiváló gulyakészségével. Mivel évszázadokon át nagy gulyákban tartották, ezért a tömegtartást kitűnően bírja. Könnyű borjadzása miatt a legelőkön bármikor képes emberi segítség nélkül elleni. Kültérjes tartásban könnyen kezelhetők, értelmes állatok, a szokásokat hamar megtanulják (Bodó és mtsai, 2002).

Az állomány teljes egészében BSE mentes, és más betegségekkel szemben is ellenálló fajta (Bodó, 2001). Ezáltal megvalósítható az ökológiai gazdálkodás egyik feltétele, így gyógy- és vegyszermentes végtermék állítható elő a magyar szürke szarvasmarhából.

Ezenkívül nem elhanyagolható a fajta idegenforgalomban rejlő kiaknázatlan lehetőségei és természetvédelmi területek karbantartásában betöltött egyre nagyobb szerepe. Erre pozitív példa, hogy a rendszeres legeltetés hatásának köszönhetően, újra megjelentek a védett és fokozottan védett növények, állatok. A legelőkön, kaszálókon ismét megtalálhatók az olyan növény-, illetve állatfajok, amelyeket ott kipusztultnak véltek a szakemberek. A mai környezet-károsító világunkban pedig egyre nagyobb szerepet kell tulajdonítani a természetvédelemmel összeegyeztethető mezőgazdasági termelésnek (Kárpáti és mtsai, 2004).

Irodalomjegyzék

Bodó I. (2001): Régi magyar háziállatfajtáink. Magyar Tudomány, 2001/5.

Bodó I., Gera I., Koppány G. (2002): A magyar szürke szarvasmarha. A Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete, Szakmai kiadvány, Budapest, 66-70.

Kárpáti B.I., Sarudi Cs., Csorbai A., Marton I. (2004): A magyar szürke szarvasmarha tartásának ökonómiai és környezet-gazdálkodási elemzése. Acta Agraria Kaposváriensis, 8. 1. 33-49.

Kovács F., Bodó I., Seregi J., Udovecz G. (2003): Óshonos állataink és termékeik, a hungarikumok. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 46.

- Radics L.* (szerk.) (2001): Ökológiai gazdálkodás. Általános kérdések. Növénytermesztés. Állattenyésztés. Dinasztia Kiadó, Budapest, 246.
- Roszík Péter és mtsai* (2007): Jelentés a Biokontroll Hungária Közhasznú Társaság 2006. évi tevékenységéről. Biokontroll Hungária Kht., Budapest, 4.,8.
- Stefler J.* (2002): Húsmarhatartás természetvédelmi területeken. Agronapló, 6. 8.
- Szalay I., Vajnáné M. A., Márai G., Molnár J., Keszthelyi T.* (2003): Ősi és őshonos haszonállataink. In: Ángyán J., Tardy J., Vajnáné M.A.: Védett és érzékeny természeti területek mezőgazdálkodásának alapjai. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 371.
- Tőzsér J., Gera I.* (2003): Magyar szürke marha. In: Tőzsér J. – Bedő S. (szerk.): Történelmi állatfajaink enciklopédiája. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 107-120.
- Vajnáné M.A., Márai G., Bódi L., Mezei M.* (2003): Tájba illő állattartás. In: Ángyán J., Tardy J., Vajnáné M.A.: Védett és érzékeny természeti területek mezőgazdálkodásának alapjai. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 368.